

Dubbelbestraffning – vad är det och vad är det som har hänt?

December 2013
Ekobrottsmyndigheten

Dubbelbestraffning

Dubbelbestraffning – vad är det och vad är det som har hänt?

Enligt tidigare gällande rätt i Sverige kunde en person dömas för brott enligt skattebrottslagen (1971:69) även om han eller hon hade påförts skattetillägg.

Högsta domstolen har i ett beslut den 11 juni 2013 ändrat gällande rätt. Enligt Högsta domstolen är den svenska regleringen med skattebrott och skattetillägg i två olika förfaranden mot en och samma person oförenlig med rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott enligt artikel 4 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll och artikel 50 i EU:s rättighetsstadga. Förbudet mot dubbelbestraffning har enligt ett beslut från Högsta domstolen den 16 juli 2013 gällt sedan den 10 februari 2009.

Vad innebär detta?

De beslut som Högsta domstolen fattat innebär att fysiska personer som har påförts skattetillägg och sedan dömts för något av brotten enligt skattebrottslagen, eller som först dömts och sedan påförts skattetillägg, kan vara föremål för dubbelbestraffning. Samma sak kan gälla de som under samma omständigheter meddelats strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Även fysiska personer som genom ett rättsligt förfarande har krävts på ett bolags skattetillägg kan vara föremål för dubbelbestraffning.

Förbud sedan den 10 februari 2009

I och med att detta förbud enligt Högsta domstolen har gällt alltsedan den 10 februari 2009 kan dubbelbestraffning ha skett i ett antal ärenden som Ekobrottsmyndigheten handlagt.

Åklagare ska rätta till felaktiga domar eller beslut

Riksåklagaren har mot bakgrund av högsta domstolens beslut uttalat att det får anses ankomma på åklagare att verka för att oriktiga domar och beslut av domstol eller annan myndighet i brottmål rättas till.

Riksåklagaren har i samråd med Ekobrottsmyndighetens generaldirektör beslutat om att låta granska samtliga fall där dubbelbestraffning kan föreligga. Där förutsättningar finns ska åklagaren, om den enskilde vill det, ansöka om resning till förmån för den dömde.

Alla fall ska granskas

Direkt efter högsta domstolens beslut i juli tillsattes en särskild grupp från Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten som med stöd av uppgifter från Skatteverket granskade de fall där den dömde avtjänade fängelsestraff eller skulle påbörja avtjänandet.

Ekobrottsmyndigheten fortsätter nu arbetet med att gå igenom samtliga ärenden där dom, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse meddelats efter den 10 februari 2009. Granskningen omfattar vid Ekobrottsmyndigheten drygt 1 900 ärenden. I de ärenden där åklagaren bedömer att det finns förutsättningar för resning kommer åklagare ansöka om resning till förmån för den dömde, om denne samtycker till det och inte själv har ansökt om resning.

Uppdraget beräknas avslutas omkring den 15 mars 2014.

När kan dubbelbestraffning föreligga?

Varje ärende går igenom och bedömningen av om dubbelbestraffning föreligger görs i huvudsak utifrån följande omständigheter.

Skattetillägg har beslutats före åtalets väckande

Dubbelbestraffningsförbudet innebär att den som fått ett skattetillägg för att han eller hon har lämnat en oriktig uppgift eller underlåtit att redovisa uppgift i skatteförfarandet därefter inte får lagföras för brott enligt skattebrottslagen på grund av samma oriktiga uppgift. Även det omvända förhållandet råder. Ekobrottsmyndighetens uppgift är att hantera de fall där brottmålsdomen är felaktig, således där skattetillägg påförts och den enskilde därefter har dömts för samma oriktiga uppgift.

Endast dom eller beslut efter den 10 februari 2009 berörs

Som nämnts gäller förbudet mot dubbelbestraffning sedan den 10 februari 2009. Har skattetillägg utfärdats och åtal för skattebrott lett till en fällande dom, måste domen ha vunnit laga kraft den 10 februari 2009 eller därefter för att det ska kunna vara frågan om dubbelbestraffning. Samma sak gäller för strafföreläggande och åtalsunderlåtelse.

Skattetillägget och åtalet måste rikta sig mot samma fysiska person

En förutsättning för att dubbelbestraffning ska kunna vara aktuellt är enligt Högsta domstolen att skattetillägget och det straffrättsliga ansvaret träffar samma fysiska person.

Om ett skattetillägg tagits ut av en *juridisk person* (ett bolag) hindrar förbudet mot dubbla förfaranden normalt sett inte ett åtal för brott enligt skattebrottslagen för samma oriktiga uppgift mot en fysisk person. Förbud mot åtal mot en fysisk person föreligger i de fallen endast när staten genom ett rättsligt förfarande har krävt den fysiska personen på betalning av bolagets skattetillägg. Kravet kan t.ex. grundas på bestämmelserna om företräदारansvar i 59 kap. 12–21 §§ skatteförfarandelagen (2011:1244) samt reglerna om bolagsmäns solidariska betalningsansvar enligt lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag. Högsta domstolen konstaterar att en fysisk person även enligt annan lagstiftning kan bli ansvarig för skattetillägg som påförts en juridisk person. Som ex. kan nämnas 25 kap. aktiebolagslagen (2005:551).

Endast vissa brott enligt skattebrottslagen omfattas

De brott enligt skattebrottslagen (1971:69) som enligt nuvarande praxis kan vara föremål för dubbelbestraffning är

- skattebrott 2 §
- grovt skattebrott 4 §
- skatteförseelse 3 §
- vårdslös skatteuppgift 5 §
- skatteavdragsbrott 6 §
- skatteredovisningsbrott 7 § och
- vårdslös skatteredovisning 8§.

Vad är resning?

När tiden för överklagande av en dom har gått ut, eller om domen inte är överklagbar, har domen vunnit laga kraft. Det är då normalt inte möjligt att få någon ändring av domen. Om det framkommer nya omständigheter eller ny bevisning som visar att domen är felaktig, kan i undantagsfall en ny prövning göras genom att en domstol beviljar resning. Då resning är ett extraordinärt rättsmedel, används det generellt mycket restriktivt.

När en person har dömts och dubbelbestraffning föreligger, har Högsta domstolen angett att grund för resning finns. En tidigare dom kan resas helt eller delvis.

Resning söks vid Högsta domstolen när det gäller lagakraftvunna hovrättsdomar och vid hovrätten om det gäller en lagakraftvunnen tingsrättsdom.

Vad händer om resning beviljas beträffande en dom?

Om resning beviljas kommer målet sannolikt att återförvisas till den domstol som senast avgjorde målet. Målet kommer att prövas igen i de delar resning beviljats.

Beviljas resning för samtliga brott som en enskild är dömd för, kommer domen att undanröjas (tas bort). Beviljas resning för en del av de brott en enskild dömts för kommer domstolen att behöva göra en ny bedömning av straffvärdet för kvarstående brott och bestämma en ny påföljd.

Det är domstolen som bestämmer om en ny rättegång ska hållas eller om målet kan avgöras på handlingarna. Det är också domstolen som avgör om offentlig försvarare ska utses samt om kostnaderna för försvarare m.m. ska stanna på staten eller om den enskilde själv ska bära kostnaden.

Vad händer om resning beviljas beträffande ett strafföreläggande?

Om resning beviljas i ett mål där strafföreläggande har utfärdats, kommer domstolen att undanröja strafföreläggandet.

Är du dubbelbestraffad – och vill att åklagare ansöker om resning i ditt fall?

Har du efter den 10 februari 2009 dömts för skattebrott och har du tidigare fått skattetillägg för samma oriktiga uppgift? Ditt ärende ingår då sannolikt i Ekobrottsmyndighetens granskning. Om en åklagare vid granskning av ditt ärende bedömer att du kan ha rätt till resning, kommer du att få ett brev hem till din senast kända adress. Av brevet kommer att framgå att myndigheten behöver få ditt samtycke till att hos domstol ansöka om resning i ditt ärende. Om du motsätter dig resning eller inte svarar kommer åklagaren inte att gå vidare med ditt ärende.

Du har rätt att själv ansöka om resning

Du har alltid rätt att själv ansöka om resning om du anser att du har blivit felaktigt dömd i strid mot dubbelbestraffningsförbudet. Detta kan du göra oberoende av Ekobrottsmyndighetens granskning, inte svarar på Ekobrottsmyndighetens förfrågan eller senare ändrar dig. Din ansökan ska lämnas in till hovrätten om den senaste domstol som dömde dig var en tingsrätt och annars till Högsta domstolen.

Referenser

Äldre praxis

NJA 2010 s. 168 I och II samt NJA 2011 s. 444.

Nuvarande praxis

HD:s beslut den 11 juni 2013 i mål B 4946-12

HD:s beslut den 16 juli 2013 i mål Ö 1526-13